

Шкура Ніна Степанівна

доцент кафедри іноземних мов

Київський національний університет

технологій та дизайну (м. Київ)

НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС: ДОСВІД БІХЕВІОРИЗМУ

Навчання слід розглядати як відносно постійну зміну поведінки, яка ґрунтується на досвіді. Поняття «поведінка» має більш широке розуміння, яке включає не тільки зовнішні прояви, а й внутрішні психічні процеси (такі як думки, почуття, ідеї, спогади).

Без змін немає навчання, але не кожна зміна є результатом саме навчання. Так зміни у поведінці можуть бути обумовлені різними чинниками, наприклад, вродженими рефлексами, втому, хворобами, наркотиками, алкоголем, ліками чи шоком. Навчання сприяє тому, що люди постійно змінюють свою поведінку, а також свої знання, емоційні реакції тощо.

Безпосередньо спостерігати за самим процесом змін не можна, оскільки він відбувається в центральній нервовій системі. Однак ми можемо робити висновки із змін поведінки, пов'язаних із досвідом, що відбулися в процесі навчання.

Люди здатні вчитися, а тому здатні адаптуватися, діяти та мислити гнучко, спираючись на свій особистий досвід. Ми навчаємося грати на фортепіано, плавати, їздити на велосипеді, вивчаємо лексику англійської мови, правила граматики, пізнаємо цінності, стереотипи тощо.

Процес навчання характеризується такими особливостями:

- навчання ґрунтується на досвіді, тобто воно здійснюється через сприйняття та накопичення знань про навколишню дійсність;
- навчання впливає на зміну нашої поведінки;

– навчання має концептуальну природу, його не можна безпосередньо спостерігати, оскільки це гіпотетична конструкція.

Існує багато теорій в області педагогіки, які ґрунтуються на різних вимогах, відрізняються типом та обсягом розглянутих змінних та відповідною картиною світу.

Біхевіоризм – це психолого-педагогічна теорія виховання, що ґрунтується на дослідженні факторів та стимулів, які детермінують реакції та поведінку людини.

Біхевіоризм прагне до об'єктивного способу спостереження за безпосередньою поведінкою живих істот. Цей напрямок досліджень вивчає стимулюючі та реакційні зв'язки, які виникають у людей та тварин. Навчання відіграє важливу роль у цьому процесі. Людина в теорії біхевіоризму розглядається як істота, яка навчається і має запрограмовані поведінкові реакції.

Біхевіористи (Дж. Уотсон, Б. Скіппер, К. Халл, Е. Талмен та ін.) ґрунтуються на припущенні, що навчання - це процес, який впливає на навколишнє середовище або на ситуацію, оскільки саме умови навколишнього середовища спричиняють зміни у поведінці. Наукові методи біхевіоризму вивчають взаємозв'язок між навколишніми стимулами та реакціями.

Центральне питання полягає в алгоритмізації навчання, у виявленні зв'язків між відкрито доступними характеристиками ситуації та поведінковими реакціями, які виражаються людиною у відповідь на певні подразники.

Завдяки важливій ролі, яку біхевіористи відводять навчанню, цей напрям став цікавим для педагогіки. Людина є продуктом навчальних процесів. Поведінка людини може формуватися в будь-якому відношенні через процеси навчання та освіти. Це свідчить про ідею виховного оптимізму та всемогутності освіти. Особливе значення у зв'язку з цим набула ідея позитивного і

негативного підкріплення певної реакції як необхідного чинника формування поведінки.

Сильні сторони теорії біхевіоризму:

Послідовна орієнтація на ідеал наукових досліджень з перевагою лабораторного експерименту. Так, у педагогічному процесі активно використовується електронно-обчислювальна техніка при навчанні основам рахунку та грамоти.

– Передбачається принципова мінливість поведінки та рис особистості.

– Вплив біхевіоризму на освіту обумовив думку про те, що розвиток відбувається насамперед через процеси навчання. Обґрунтування поведінкової терапії на основі знань з психології та поведінкового навчання сприяли розвитку емпіричних методів у педагогіці та психології.

– Хоча біхевіористи мають досить механістичне уявлення про поведінку людини і навряд чи здатні пояснити вищі психічні процеси, вони дуже багато сприяють подальшому розвитку психології навчання.

Слабкі сторони теорії біхевіоризму:

– Поведінка визначена навколишнім середовищем.

– Емпіричні дослідження проводяться в лабораторіях в основному на тваринах, а їх результати вже проєктуються на поведінку людини. В дійсності окремі фактори ніколи не виявляються ізольовано, як у експериментах на тваринах. Тому результати таких досліджень виявляються досить суперечливими. Людина по суті стає ціллю зовнішніх впливів, а її поточні потреби та попередній досвід не враховуються.

– Внутрішні процеси, що відбуваються у людини і доступні лише для самостереження, виключаються як ненаукові. Біхевіоризм виключає багато важливих речей з кола досліджень: мислення, усвідомлення, почуття, потреби тощо. Так само, типові людські явища, такі як радість, відчай, творчість,

самооцінка тощо, мають незначний науковий інтерес або взагалі жодного для біхевіоризму.

Таким чином, основною метою освіти в біхевіоризмі є ідея виховання керованого індивіда шляхом алгоритмізації процесу виховання і навчання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Джуринський О. М. Історія педагогіки. М., 1999. 359с.
2. Основні напрямки психології в класичних працях. Біхевіоризм. Е. Торндайк. Принципи навчання, засновані на психології. Джон Б. Уотсон. Психологія як наука про поведінку. М.: АСТ-ЛТД, 1998. С. 10.
3. Петухова Л. Є. Практикум з історії педагогіки. Кредитно-модульний аспект. Херсон: Айлант, 2006. 160с.
4. Толмен Е. Ч. Біхевіоризм і необіхевіоризм. Хрестоматія з історії психології. М.: МГУ, 1980. С.47-54
5. Уотсон Дж. Поведінка як предмет психології (біхевіоризм і необіхевіоризм). Хрестоматія з історії психології. М.: МГУ, 1980. С.34-44